

Zajištění sociálních služeb v Olomouckém kraji ve vztahu k potřebám osob se sluchovým a kombinovaným postižením ve věku 0 – 7 let (raná péče)

Vymezení cílové skupiny

Cílovou skupinou služby poskytované rané péče v Olomouckém kraji jsou rodiny s dětmi se sluchovým a kombinovaným postižením od narození do sedmi let věku.

Sluchovým postižením se rozumí částečná či úplná ztráta sluchu. Jedná se o širokou skupinu sluchových vad, kterou je možné rozčlenit jak z hlediska stupně sluchové ztráty (různé stupně nedoslýchavosti, praktická či úplná hluchota), tak typu (převodní, percepční) či doby vzniku (vrozené, získané - prelingvální, postlingvální). Specifický je i přístup ke sluchovému postižení z hlediska doby zjištění (včasná diagnostika – screening sluchových vad novorozenců nebo pozdní zjištění sluchového postižení – záměna za opožděný vývoj řeči či jiný typ postižení) a také z hlediska kompenzace technickou pomůckou (digitální sluchadlo, kochleární implantát).

Za kombinované postižení se považuje ve vymezení služby rané péče v Olomouckém regionu přítomnost sluchového postižení a další vady, jejichž důsledky se nesčítají, ale násobí. Nejčastěji jde o duální postižení sluchu a zraku (hluchoslepotu), ale také kombinaci sluchového postižení s celkovým opožděním psychomotorického vývoje či mentálního a tělesného postižení nebo autismu. Sluchové postižení je také součástí několika syndromů (např. syndrom CHARGE).

Služby rané péče mohou využít také rodiny, ve kterých vyrůstají děti raného věku v péči rodičů se sluchovým postižením, kde je zásadní nastavení funkční komunikace mezi dítětem a rodiči.

Výskyt postižení

V odborné foniatričké literatuře se uvádí incidence těžkého sluchového postižení (hluchoty) u 1 až 2 z 1 000 narozených dětí, pokud započítáváme i různé stupně nedoslýchavostí, jde o 6 až 12 dětí z 1 000 narozených (Mrázková a kol, 2006).

V roce 2009 se dle Českého statistického úřadu narodilo v Olomouckém kraji celkem 7 134 živě narozených dětí. Lze tedy předpokládat, že se v Olomouckém kraji ročně narodí 7 dětí s těžkou sluchovou vadou, a pokud budeme započítávat i děti s nedoslýchavostí, může tento počet vzrůst až na 32 dětí.

Do cílové skupiny rané péče v Olomouckém kraji spadají děti od narození do sedmi let věku, můžeme tedy počítat až s 224 dětmi, z toho u 49 dětí by se jednalo o hluchotu. Záleží ale na době zjištění sluchového postižení i na informovanosti odborníků a rodičů o možnostech využití služeb rané péče.

V roce 2008 provádělo Středisko rané péče Tamtam Olomouc a Praha celostátní průzkum, při kterém dotazovalo pediatriy, zda mají v péči děti s sluchovým postižením. V Olomouckém

kraji se do šetření zapojilo 34% pediatrů. Pediatři uvedli, že mají v péči 49 dětí se sluchovým postižením ve věku od 0 do 7 let. Rozdělení dle jednotlivých okresů: Jeseník (4 děti), Olomouc (11 dětí), Prostějov (4 děti), Přerov (12 dětí) a Šumperk (18 dětí).

Dle statistik i vlastního šetření proto v Olomouckém kraji kalkulujeme zhruba s 50 potenciálními zájemci o služby rané péče.

Projevy postižení a specifika osob se sluchovým postižením

Cílová skupina služeb rané péče je specifická tím, že služba je zaměřena nejen na malé dítě se sluchovým postižením, ale na celou jeho rodinu, tedy i na rodiče, sourozence a další rodinné příslušníky.

Sluchové postižení není na první pohled patrné, ale jeho přítomnost u malého dítěte zásadně ovlivňuje rozvoj jeho komunikace, která je stěžejní pro rozvoj myšlení, sociálních vztahů v rodině, s vrstevníky, možnost vzdělávání na všech úrovních, trávení volného času a především uplatnění se na trhu práce. Zcela zásadní pro další rozvoj dítěte se sluchovým postižením je především včasná diagnostika sluchové vady (apelujeme na zavedení plošného screeningu všech novorozenců v celé České republice (v Olomouckém kraji se zatím provádí pouze u novorozenců rizikových), její včasná kompenzace pomůckou (kvalitní digitální sluchadlo, kochleární implantát) a včasné zahájení odborné péče (rozvoj komunikace, podpora psychomotorického vývoje, nastavení funkční komunikace v rodině – předání kompetencí rodičům tak, aby dítě mohlo spokojeně vyrůstat ve své rodině a zároveň byla zajištěna potřeba odborné péče).

Zjištění sluchového postižení malého dítěte je pro jeho rodiče obtížnou životní situací. Většina rodičů se s faktem sluchové postižení setkává poprvé (90 až 95 % dětí se sluchovým postižením se rodí slyšícím rodičům). V takovéto situaci je potřeba začít co nejrychleji jednat. Zajistit další kvalitní vyšetření sluchu, kompenzační pomůcku (zdravotní pojišťovna ji hradí pouze částečně) a především začít různými formami rozvíjet komunikaci malého dítěte a tím i celé rodiny, aby se předešlo vzniku informační i emoční deprivace, která může mít v budoucnu závažné důsledky v rozvoji osobnosti dítěte i možnosti jeho začlenění do běžné společnosti. Rodiče starších dětí zpětně uvádějí, že v době zjištění diagnózy sluchového postižení svého dítěte potřebovali především informační servis (odpovědi na celou řadu otázek – v čem sluchové postižení spočívá, jak se může dál projevat, co je čeká v budoucnu, jaké jsou možnosti vzdělávání, je sluchové postižení dědičné, je nevratné,...), ale i psychická podpora (krizová intervence, možnost sdílení obtížné situace, ...), a také odborné praktické rady, jak s dítětem pracovat, a jak jej rozvíjet.

Vzhledem k věku dětí, které využívají službu rané péče a také k možné přítomnosti dalšího postižení dítěte je nezbytná terénní forma služby rané péče, která umožní efektivní práci s dítětem raného věku i celou jeho rodinou v jejich přirozeném prostředí.

Potřeba sociálních služeb

Rodiny s dětmi se sluchovým a kombinovaným postižením raného věku v první fázi vyhledávají služby rané péče, které je většinou provází až do čtyř či sedmi let věku dítěte.

Návaznou službou na službu rané péče jsou nejčastěji školské instituce (běžné mateřské a mateřské školy pro děti se sluchovým postižením). V případě integrace dětí se sluchovým postižením do běžné školy je ve velké většině případů potřeba zajistit dítěti asistenci, a to formou asistenta pedagoga, u dětí s kombinovaným postižením ale bývá potřeba asistence

osobní. V případě dětí s těžkým kombinovaným postižením rodiče využívají i službu denních stacionářů.

Rodiny s dětmi se sluchovým a kombinovaným postižením dle zkušeností našich pražských kolegů využívají i ambulantní formu sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi. V našem kraji zatím není pro tuto specifickou cílovou skupinu tento druh sociální služby dostupný.

Rodiny dětí s těžkým kombinovaným postižením by také uvítali možnost respitní péče – odlehčovacích služeb, která by jim pomohla zregenerovat se při náročné celodenní péči o jejich dítě.

Rodiče se sluchovým postižením, v jejichž péči vyrůstají děti raného věku, pak velmi často využívají tlumočnické služby.

Poskytovatelé sociálních služeb pro danou cílovou skupinu v Olomouckém kraji

Druh sociální služby	Poskytovatel	Dostupnost
Raná péče	Federace rodičů a přátel sluchově postižených, o.s., Středisko rané péče Tamtam Olomouc	Olomouc
Tlumočnické služby	Oblastní unie neslyšících (Olomouc)	Olomouc
	Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR	Prostějov
	Česká unie neslyšících - Centrum zprostředkování simultánního přepisu	Praha
	Česká komora tlumočnicků znakového jazyka	Praha
	APPN, o.s. – tlumočnické služby	Praha
	ASNEP – tlumočnické služby pro neslyšící	Praha
Osobní asistence	ALFA HANDICAP - Sdružení občanů se zdravotním postižením v Přerovském regionu	Přerov
	Charita Šumperk	Šumperk
	Charita Zábřeh	Zábřeh
	Podané ruce, o.s. - Projekt OsA (Frýdek Místek, mají působnost i v Olomouckém kraji)	Olomoucký kraj
	Sociální služby města Přerova, p.o. (Přerov)	Přerov

Federace rodičů a přátel sluchově postižených, o.s., Středisko rané péče Tamtam Olomouc zajišťuje službu rané péče pro rodiny s dětmi se sluchovým a kombinovaným postižením od narození do 7 let věku. Terénní služba rané péče poskytovaná Střediskem rané péče Tamtam Olomouc je dostupná v celém Olomouckém kraji, v současné době ji využívá 38 rodin.

Služeb osobní asistence využívají rodiny s dětmi s kombinovaným postižením v případě docházení do běžné mateřské školy. Podle zjištěných skutečností je kapacita služeb osobní asistence malá, dobrou zkušenost při vyhledávání osobní asistence pro děti s kombinovaným postižením do 7 let věku je s organizací Podané ruce, o.s. – Projekt OsA (Frýdek Místek).